

مجموعه مقررات ملی برای پیاده‌سازی انوانسیون سولاس

(حفظ و پژوهش)

مرکز بررسی مسائل راهبردی

انتشارات سازمان بنادر و دریانوردی

ناشر تخصصی کتب بندری و دریایی

عنوان و نام پدیدآور	مجموعه مقررات ملی برای پیاده سازی کنوانسیون سولاس (تحقیق و پژوهش) / مرکز بررسی ها و مطالعات راهبردی سازمان بنادر و دریانوردی
مشخصات نشر	تهران: سازمان بنادر و دریانوردی، ۱۳۹۳.
مشخصات ظاهری	۴۰۴ ص. مصور، جدول، نمودار.
شابک	۲۵۰۰۰ ریال: ۹ - ۰ - ۹۴۷۸۳ - ۶۰۰ - ۹۷۸
وضعیت فهرست نویسی	فیا
یادداشت	کتابنامه.
موضوع	کشتی ها - مقررات ایمنی
موضوع	حقوق بین الملل دریایا
موضوع	دریانوردی - پیش بینی های ایمنی
شماره افزوده	سازمان بنادر و دریانوردی. مرکز بررسی ها و مطالعات راهبردی
سده افزوده	سازمان بنادر و دریانوردی
رده بندی کنگ	۱۳۹۳ م / ۲۰۰ VK
رده بندی ربی	۱۲۳۷ / ۳۶۳
شماره شناسنامه ملی	۳۶۰۷۸۲۳

انتشارات سازمان بنادر و دریانوردی
ناشر تخصصی کتب بنادر و دریایی

مجموعه مقررات ملی برای پیاده سازی کنوانسیون سولاس
(تحقیق و پژوهش)

مرکز بررسی ها و مطالعات راهبردی

حروف نگاری و آماده سازی: انتشارات سازمان بنادر و دریانوردی

چاپخانه: گلرنگ، صحافی: مهرگان

چاپ اول: اول مهرماه ۱۳۹۳

شمارگان: ۵۰۰ جلد

قیمت: ۲۵۰۰۰ تومان

کلیه حقوق مادی و معنوی این اثر برای انتشارات سازمان بنادر و دریانوردی محفوظ است.

دفتر انتشارات: تهران، بزرگراه شهید حقانی، بعد از چهارراه جهان کودک، انتهای خیابان شهیدی، پلاک یک، سازمان بنادر و دریانوردی، طبقه نهم، مرکز بررسی ها و مطالعات راهبردی، کد پستی: ۱۵۱۸۶۶۳۱۱
تلفن: ۸۴۹۳۲۱۳۰ - ۱ - ۸۴۹۳۲۱۳۷ دورنگار: ۸۴۹۳۲۱۳۷ پست الکترونیکی: pub@pmo.ir
شابک: ۹۷۸ - ۶۰۰ - ۹۴۷۸۳ - ۰ - ۹
ISBN: 978 - 600 - 94783 - 0 - 9

فهرست

۱۱		کلام نخست
۱۳		مقدمه
۱۴		نگاهی به تاریخچه بحث
۱۷		فصل (۱) معرفی ساختار سازمان بین‌المللی دریانوردی و کنوانسیون‌های الحاقی توسط ج.ا.ایران
۱۹		کلیات
۲۲		۱-۱) ساختار سازمان بین‌المللی دریانوردی
۳۰		۲-۱) نهاد حقوقی منتشرشده توسط سازمان بین‌المللی دریانوردی
۳۱		۱-۱) عهدنامه‌ها
۳۱		۴-۱) الحاقیه‌ها
۳۱		۵-۱) اصلاحیه‌ها
۳۱		۶-۱) توصیه‌ها و راهنماها
۳۲		۷-۱) قطعنامه‌ها
۳۲		۸-۱) ماهیت حقوقی سازمان بین‌المللی دریانوردی
۳۳		۹-۱) فعالیت نظارتی سازمان بین‌المللی دریانوردی
۳۴		۱۰-۱) چگونگی عملکرد سازمان بین‌المللی دریانوردی
۳۴		۱۱-۱) کنوانسیون‌های سازمان بین‌المللی دریانوردی
۴۱		فصل (۲) بررسی و شناسایی وضعیت اجرای کنوانسیون سولاس در کشور
۴۳		کلیات
۴۴		۱-۲) مروری بر پیشینه ایمنی دریانوردی
۵۰		۲-۲) حرکت به سوی بین‌المللی‌شدن قوانین
۵۰		۳-۲) شکل‌گیری اجلاس‌های سیاسی و معاهدات بین‌المللی
۵۲		۴-۲) نگاهی به کنوانسیون‌های سازمان بین‌المللی دریانوردی و شرایط و الزامات
۶۲		۵-۲) قطعنامه‌ها و اسناد غیرالزام‌آور سازمان بین‌المللی دریانوردی
۶۵		۶-۲) بررسی وضعیت اجرای کنوانسیون سولاس در ج.ا.ایران
۸۱		فصل (۳) قوانین و مقررات بین‌المللی و ملی مرتبط با کنوانسیون سولاس
۸۳		کلیات
۸۴		۱-۳) سولاس و قوانین و مقررات بین‌المللی
۱۴۶		۲-۳) کنوانسیون سولاس و قوانین ملی ج.ا.ایران
۱۴۶		۳-۳) قوانین و مقررات ملی ج.ا.ایران مرتبط با ایمنی و هم‌سو با مقررات کنوانسیون سولاس
۱۶۷		۴-۳) قوانین و مقررات کنوانسیون سولاس فاقد مشابه یا معادل در قوانین ملی ج.ا.ایران

۱۸۱	فصل ۴) بررسی اختیارات، مسئولیت‌ها و پاسخگویی در قبال کنوانسیون سولاس
۱۸۳	کلیات
۱۸۴	۴-۱) نوع فعالیت
۱۸۴	۴-۲) نوع کشتیرانی
۱۸۵	۴-۳) ظرفیت ثبت‌شده کشتی
۱۸۵	۴-۴) سن کشتی
۱۸۶	۴-۵) سازمان بین‌المللی دریانوردی و صنعت دریانوردی ایران
۱۸۷	۴-۶) مسئولیت‌های سازمان بنادر و دریانوردی
۱۸۸	۴-۷) وظایف سازمان بنادر و دریانوردی
۱۹۰	۴-۸) ساختار سازمان بنادر و دریانوردی
۱۹۷	۴-۹) مسئولیت‌ها و پاسخگویی در مقابل کنوانسیون سولاس
۲۰۰	۴-۱۰) بین‌نامه اجرایی دستورالعمل‌های الزام‌آور آی‌مو
۲۰۴	۴-۱۱) کشورهای عضو
۲۱۲	۴-۱۲) کشورهای نا عضو
۲۱۳	۴-۱۳) کشورهای صاحب پرچم
۲۱۵	۴-۱۴) شرح وظایف و مسئولیت‌ها
۲۲۷	فصل ۵) کنوانسیون سولاس و فصول مرتبط با سازمان بنادر و دریانوردی
۲۲۹	کلیات
۲۲۹	۵-۱) دستورالعمل‌ها و آیین‌نامه‌های جاری در سازمان دریانوردی
۲۳۰	۵-۲) قوانین و مقررات مرتبط با سازمان بنادر و دریانوردی
۲۵۸	۵-۳) قوانین و مقررات مرتبط با سازمان بنادر و دریانوردی و Chapter VIII
۲۶۵	۵-۴) جمع‌بندی
۲۶۷	فصل ۶) عوامل مؤثر در اجرای کنوانسیون سولاس
۲۶۹	کلیات
۲۶۹	۶-۱) تحولات قبل از ۱۹۷۴
۲۷۰	۶-۲) کنوانسیون سولاس ۱۹۷۴
۲۷۱	۶-۳) مقررات عمومی کنوانسیون سولاس ۱۹۷۴
۲۷۲	۶-۴) فصول دیگر کنوانسیون سولاس ۱۹۷۴
۲۷۳	۶-۵) پروتکل‌های سولاس
۲۷۴	۶-۶) اصلاحیه‌های کنوانسیون سولاس
۲۷۶	۶-۷) پارامترهای مؤثر در اجرای کنوانسیون سولاس

۲۷۶		۸-۶) نقش دولت در اجرای کنوانسیون سولاس
۲۷۷		۹-۶) نقش مرجع ملی دریایی کشورها در اجرای کنوانسیون سولاس
۲۷۸		۱۰-۶) نقش صنایع کشتی‌سازی، کشتیرانی و مبادی مرتبط در اجرای کنوانسیون سولاس
۲۷۸		۱۱-۶) جمع‌بندی
۲۸۱	...	فصل ۷) دستورالعمل‌ها، آیین‌نامه‌ها و قوانین مورد نیاز درخصوص کنوانسیون سولاس
۲۸۳		کلیات
۲۸۵		۱-۷) دستورالعمل‌ها، آیین‌نامه‌ها و مقررات موجود در سازمان بنادر و دریانوردی
۲۸۷		۲-۷) موارد استخراج‌شده از Resolution 996
۳۱۸		۳) دستورالعمل‌های تدوین‌شده برای پیاده‌سازی و اجرای کنوانسیون‌های...
۳۱۹		فصل ۸) مطالعه تطبیقی نحوه اجرای کنوانسیون سولاس در ایران با سایر کشورها
۳۲۱		کلیات
۳۲۲		۱-۸) بررسی سوابق تاریخی و پیشینه توسعه قوانین
۳۲۵		۲-۸) مطالعه نحوه اجرای کنوانسیون سولاس در برخی کشورها
۳۳۰		۳-۸) نحوه اجرای کنوانسیون سولاس در هلند
۳۳۵		۴-۸) نحوه اجرای کنوانسیون سولاس در آمریکا
۳۳۸		۵-۸) نحوه اجرای کنوانسیون سولاس در پاناما
۳۴۳		۶-۸) نحوه اجرای کنوانسیون سولاس در ج.ا.ا.ع
۳۴۵	...	۷-۸) تعهدات بین‌المللی ایران به عنوان دولت صاحب پرچم صاحب‌بندر در...
۳۵۰	...	۸-۸) عملکرد سازمان بنادر و دریانوردی در کنترل و بازرسی کشتی‌ها در سال ۱۳۸۷
۳۵۵		۹-۸) عملکرد سازمان بنادر و دریانوردی (اداره کنترل و بازرسی کشتی) در سال ۱۳۸۸
۳۶۳		۱۰-۸) مشاهدات قابل‌ذکر در بررسی وضع کنوانسیون سولاس در ایران
۳۷۳		فصل ۹) مقایسه نحوه اجرای کنوانسیون سولاس در ایران با سایر کشورها
۳۷۵		کلیات
۳۷۶		۱-۹) مقایسه بررسی وضعیت اجرای کنوانسیون سولاس
۳۷۸		۲-۹) جمع‌بندی
۳۷۹	...	فصل ۱۰) نگاهی به طرح ممیزی داوطلبانه کشورهای عضو سازمان بین‌المللی دریانوردی
۳۸۱		کلیات
۳۸۲		۱-۱۰) عوامل مؤثر در اجرای طرح ممیزی

۳۸۳		۲-۱۰) مسئولیت‌ها و وظایف کشورهای عضو سازمان بین‌المللی دریانوردی
۳۸۴		۳-۱۰) وظایف کشور صاحب پرچم
۳۸۵		۴-۱۰) وظایف کشور صاحب‌بندر
۳۸۶		۵-۱۰) وظایف کشورهای ساحلی
۳۸۷		۶) سازمان بنادر و دریانوردی و طرح ممیزی داوطلبانه سازمان بین‌المللی...
۳۸۸		۷-۱۰) فعالیتهای انجام‌شده تاکنون در خصوص طرح ممیزی سازمان بین‌المللی...
۳۸۹		۸-۱۰) قرارداد منعقدشده در ممیزی‌های داخلی
۳۹۳		۹-۱۰) احکام و ضوابط طرح ممیزی سازمان بین‌المللی دریانوردی از...
۳۹۹		■ منابع و مراجع
۴۰۱		۱) منابع فارسی
۴۰۱		۲) منابع انگلیسی
۴۰۱		۳) وبگاه‌های اینترنتی مرتبط
۴۰۴		■ Book Abstract

تدوین و نشر کتب تخصصی و مهاره یکی از رسالت‌های سازمان‌ها در ایفای نقش حاکمیتی و مرجعیت علمی و موضوعات مرتبط با وظائف آنها محسوب می‌گردد. به همین دلیل در نقشه جامع علمی کشور که از آن به عنوان عالی‌ترین سند تحقیقاتی و علمی کلیه دستگاه‌های اجرایی کشور در تعیین نقشه راه دستیابی به اهداف سند چشم‌انداز ۱۴۰۴ کشور یاد می‌شود، تعداد کتاب‌های تخصصی تالیف و نشر یافته توسط مراکز تحقیقاتی به عنوان یکی از شاخص‌های کلان در تحقق سند چشم‌انداز کشور بیان شده است.

هرچند تا پیش از این نیز سازمان بنادر و دریانوردی همواره در تالیف و نشر کتاب‌های تخصصی بندری و دریایی پیشقدم بود، ولی نداشتن پروانه نشر کتاب باعث می‌گردید تا کتاب‌های تخصصی تالیف شده در سازمان به نام سایر ناشران چاپ و به بازار عرضه گردند. حسب ابلاغیه نقشه جامع علمی کشور و با هدف ایفای نقش مرجعیت علمی سازمان در موضوعات بندری، دریایی و کشتیرانی بازرگانی، درخواست

صدور پروانه نشر به معاونت امور فرهنگی وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی ارسال و مجوز نشر کتب تخصصی، بندری و دریایی طی پروانه شماره ۱۱۷۳۱ در تاریخ ۱۳۹۳/۶/۵ به سازمان بنادر و دریانوردی اعطا گردید.

مرکز بررسی‌ها و مطالعات راهبردی به عنوان بخش تحقیقاتی و متولی انتشارات سازمان بنادر و دریانوردی، ضمن تبریک این موفقیت به جامعه بندری و دریایی کشور بر صحت را مغتنم شمرده و نخستین کتاب این انتشارات را تحت عنوان «مجموعه مقررات ملی برای دهه‌های کنوانسیون سولاس» تقدیم علاقه‌مندان به موضوعات بندری و دریایی می‌نماید.

www.ketab.ir

حقوق بین‌الملل مجموعه اصول و قواعدی است که دولت‌ها خود را ملزم به رعایت آنها می‌دانند و آنها را در روابط با یکدیگر اجرا می‌کنند. علاوه بر این حقوق بین‌الملل شامل قواعدی است که شیوه تشکیل و وظایف سازمان‌های بین‌المللی و روابط این سازمان‌ها با یکدیگر و با دولت‌ها و در برخی موارد حقوق و تکالیف افراد را تعیین می‌کند. بدین ترتیب قواعد و حقوق بین‌الملل را می‌توان شامل دو مورد زیر دانست:

الف) قواعدی که دولت‌ها و سازمان‌ها در روابط متقابل خود ملزم به اجرای آنها هستند و حقوق بین‌الملل عمومی را شامل می‌شود.

ب) قواعدی که بر اساس آنها حقوق و تکالیف بین‌المللی برای افراد ایجاد می‌شود که حقوق بین‌الملل خصوصی یا تعارضات این‌ها را شامل شده است.

حقوق بین‌الملل دریایی که یکی از شاخه‌های حقوق بین‌الملل است خود به دو شاخه تقسیم می‌شود. حقوق بین‌الملل عمومی دریایی که دربارهٔ چگونگی اعمال تصدی دولت و اعمال حاکمیت آن بر فعالیت‌های مختلف تجاری و ترانزیت دریایی بین دولت و کشتیرانی‌ها بحث می‌کند، همچنین در این رشته از حقوق، مقررات کشتیرانی صلاحیت و شرایط بهره‌برداری از کشتی، بنادر و قواعد مربوط به ورود و خروج کشتی‌ها و مقررات گمرک و ترخیص، ساخت و قرارداد تجهیزات و تصدی امور تجاری شامل حمل و نقل کالا و مسافر را شامل می‌شود.

حقوق بین‌الملل خصوصی دریایی یا تعارض قوانین دریایی مجموعه قواعدی است که اختلافات دریایی و قوانین حاکم بر این اختلافات، حق انتخاب محکمه برای رسیدگی، اختلافات و... را در بر می‌گیرد. در این میان سازمان بین‌المللی دریانوردی^۱ تعدادی کنوانسیون تصویب کرده است که روابط دریانوردی را تعریف می‌کنند و کنوانسیون‌های زیاد دیگری نیز به روابط و قواعد عمومی دریانوردی بین‌المللی پرداخته‌اند. کنوانسیون سولاس، کنوانسیون است که در دسته دوم یعنی قواعد حقوق عمومی دریایی بین‌المللی جای می‌گیرد که در این پروژه به آن پرداخته شده است.

^۱ International Maritime Organization (IMO)

نگاهی به تاریخچه بحث

در اواخر سال ۲۰۰۳ میلادی مهم‌ترین بحث اکثر مراجع عمومی دریانوردی در حوزه بین‌المللی، الزامی شدن مقررات آخرین اصلاحیه کنوانسیون سولاس از اول جولای ۲۰۰۴ میلادی در سراسر دنیا و جلوگیری از ورود کشتی‌های تخطی‌کننده از این مقررات در تقریباً تمامی بنادر جهان بود.

این مقررات، طرح امنیت کشتی‌ها و تسهیلات بندری نام دارد که بعد از حادثه یازده سپتامبر یا ۹/۱۱ در آمریکا که دولت آمریکا به سازمان‌های بین‌المللی دریانوردی و اعضای آن وارد کرد بسیار سریع و از حد معمول و در پی یک اجلاس بین‌المللی و تحت یک اصلاحیه، تصویب و به افزوده شدن یک فصل دیگر کنوانسیون سولاس منجر شد.

ایران تاکنون با اکثر کشورهای بین‌المللی دریایی ملحق شده است، اما در مجامع دانشگاهی و نیز در عمل در برندهای در رشته‌های دریایی و نیز در مبادی مرتبط، کارهای زیادی در این زمینه می‌توان انجام داد. از طرف دیگر اکثر مقالات منتشرشده در مجلات دریایی و کتاب‌های منتشرشده توسط اندک اساتید در امور حقوق دریایی تنها به بررسی مسائل حقوق خصوصی دریایی - که در کشور ما سال‌ها به نظر گرفته شده‌اند - می‌پردازند و تقریباً در هیچ کتاب یا مبحث آموزشی‌ای بحث حقوق عمومی دریایی مطرح نشده یا بسیار محدود و در حد چند پاراگراف سخن از آن به میان آمده است.

شاید دلیل این امر جنبه کاملاً عملی و فنی مقررات کنوانسیون‌ها باشد مانند سولاس است که آن را از بحث حقوقی که انتظار می‌رود به آن پرداخته شود، دور می‌سازد. لذا اهمیت و ساختار این معاهده در مباحث و موضوعاتی که آنها را در بر می‌گیرد تا حدی است که باید از جایی در متون مربوط به حقوق بین‌الملل دریایی ما مطرح شود تا حداقل پیش‌زمینه و اطلاعات پایه‌ای هرچند ناچیز برای دیگر علاقه‌مندان و کاربران در دسترس قرار گیرد.

هدف اصلی بحث حاضر در درجه اول پاسخگویی به این سؤال‌ها است:

- با توجه به لزوم ایجاد ایمنی در دریانوردی در حوزه ملی و بین‌المللی و اهمیت پیشگیری از وقوع حوادث دریایی و حفظ حیات افراد، جامعه بین‌المللی چه دستاوردهایی را در اختیار کشورها و دست‌اندرکاران صنعت دریانوردی بین‌المللی از طریق تصویب کنوانسیون سولاس قرار داده‌اند و نقش سازمان بین‌المللی دریانوردی و کنوانسیون‌های مصوب آن چه بوده است؟

- استانداردهای بین‌المللی بر چه اساسی از جانب کشورهای عضو مانند ایران به اجرا درمی‌آیند و عملکرد این کشورها چگونه بوده است؟

- کشتی‌های غیراستاندارد چه شرایطی دارند و مبارزات جهانی برای زدودن آنها به چه نحوی بوده و نهایتاً در پی وادار ساختن هرچه بیشتر کشورها به اجرای این استانداردها چه حرکت‌هایی انجام شده است؟

پاسخ به سؤالات فوق و نیز پرسش‌های دیگر در جریان تحقیق حاضر، باید به تعریف سازوکارها برای اجرای کنوانسیون سولاس در کشور بیانجامد.

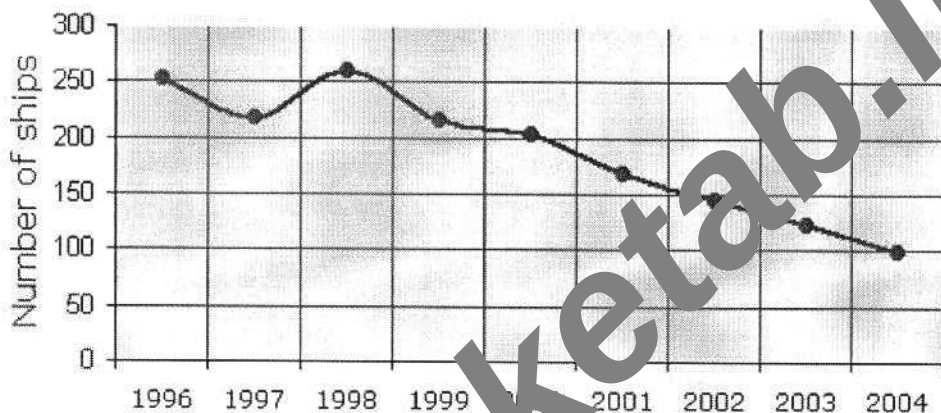
امروزه در حوزه یعنی مسیر از شیوه‌های قدیمی به روش‌های نوین، بخشی از ضروریات به‌شمار می‌رود و به همین دلیل روی از قوانین و مقررات بین‌المللی اصل مهمی تلقی می‌شود. لیکن این نکته ناقض نوآوری و شناسایی و متخصصان داخلی نباید باشد. این امر بدین معنا است که سازمان بنادر و دریانوردی به‌عنوان امور دریانوردی در کشور ممکن است برای اجرایی ساختن یک کنوانسیون بین‌المللی با رویکردهای راهکارهای جاری ساختن آن را فراهم نماید.

با توجه به اینکه امروزه بازرگانی بین‌المللی حمل و نقل مسافر و کالا به ضرورتی لاینفک در مناسبات بین کشورها تبدیل شده است و شرکت‌های کشتی‌رانی موظف به اجرای قوانین ایمنی هستند، دولت‌ها نیز باید در کنار مقررات بین‌المللی، قوانین مقتضی را در کشورهای خود وضع و تنظیم کنند که منطبق با مسائل علمی، فنی و حقوقی باشد و منافع سازمان و خدمت کشتی‌ها و نیز کالاهای حمل‌شده را از دیدگاه حقوق دریایی تأمین کند. شرط اول برای رسیدن به این هدف داشتن اطلاعات و دانش کافی از استانداردها و جریانات بین‌المللی برای اجرای بهتر کردن این قوانین است.

در این میان نقش سازمان بین‌المللی دریانوردی، حقوق بین‌الملل دریایی و یکی از مهم‌ترین کنوانسیون‌های آن یعنی سولاس بسیار حائز اهمیت است. اهمیت آشنایی با این کنوانسیون در آن است که مقررات و فصول آن جامع و شامل مباحث مختلف حقوق دریایی است؛ مباحثی همچون آلودگی دریاها و حفظ محیط‌زیست تا نجات جان افراد و نقش آموزش‌های دریایی که هر کدام موضوع یک کنوانسیون بزرگ است. در واقع می‌توان گفت که این کنوانسیون مادر بسیاری از کنوانسیون‌های دریایی دیگر یا راهکار به اجرا درآوردن مقررات آن کنوانسیون‌ها از طریق تعیین

نحوه ساخت و ساز و تجهیز خود کشتی است.

با نگاهی به آمار سوانح و حوادث دریایی که غالباً نتیجه سهل‌انگاری کشورها در ملزم کردن مالکان کشتی‌ها به رعایت استانداردهای بین‌المللی به‌ویژه مقررات سولاس است، می‌توان متوجه شد که تا تحقق هدف اصلی در زمینه ایمنی دریانوردی و سلامت افراد در دریا هنوز راهی طولانی در پیش است.

شکل-۱) آمار کشتی‌های سانحه دیده بالای ۱۰۰ تن (GT) تا سال ۲۰۰۴ در دنیا [۱]

آشنایی با محتوای مهم‌ترین کنوانسیون فنی سازمان بین‌المللی دریایی، نحوه اجرای کنوانسیون، لزوم آشنایی با ساختار این سازمان و پیشینه تاریخی مقررات ایمنی در دریا و روند جهانی اجرای آن مقررات را تا به امروز به همراه دارد. به‌طور خلاصه می‌توان گفت که اجرای مقررات فنی و نظارت هرچه بیشتر بر آن، درک اهمیت آن و تلاش جهانی الزامی است.